

A börtönélmények — ahogy írja — „elkísérnek minden utamban...”. Elkísérik, de e mozgalomtól eltántorítani nem tudják. Végzi a pártmunkát, s kevés szabad idejében ír és fordít. Több száz verset írt — saját néven, név nélkül és több különböző álnév alatt. A *Népszavá*-ban 1926-tól jelentek meg írásai, ezenkívül a *Dokumentum*, 100 %, *Mindnyájunk Lapja*, *Munkássport*, *Mai Figyelő*, *Kanadai Magyar Munkás*, *Új Előre* (New York), *Sarló és Kalapács* (Moszkva), *Pásztortűz*, *Munkás Újság* és *Munkásfront* (Párizs) közölték.

Sokat fordított, verset és prózát egyaránt. Figyelemre méltó már érintett Jerszenyin-fordítása: *Az idők beteljesedése*, mely először az ő tolmácsolásában a 100 % 1927. évi 4. számában jelent meg. A verset öt évvel később a *Hét* hozta József Attila átültetésében. „A két fordítás közt sok az érintkezés: minden-

képp valószínű, hogy József Attila ismerte és felhasználta L. Tihanyi Ernő fordítását” — írja Lengyel Béla idézett munkájában.

Lírája a Horthy-korszak utolsó esztendeiben elhalkul. Leköti a mozgalmi munka s elgyöttri a mindennapi gond, a megélhetés leküzdhetetlennek látszó nehézségei. Megbénítják az állandó rendőri felügyelet, az üldöztetés szörnyűséges körülményei.

Tihanyi Ernő, a párt régi harcosa ma sem tette le a fegyvert. A felszabadulás után mint a váci múzeum igazgatója, majd mint a váci járási könyvtár vezetője dolgozott nyugdíjazásáig. Ma is ír verseket és prózát, s hasznos publikációi látnak napvilágot a munkásmozgalom történetének fontos emlékeiről.

MARKOVITS GYÖRGYI

Fürdőszoba és könyvszekrény

Nem volt nagy ünnepség

A minium vörösétől, az olaj feketekékjétől és a rozsdá barnájától tarka pufajkás és kék munkaruhás emberek álltak körül a sólyatérén kikötött hajót. Bent, az üzemi épületekben is leállították a gépeket, megállt a munka. Mindenki a mozdulatlan, útra kész új uszályt figyelte. Az elhangzott parancsszavak után egy kis időre csend állott be, pillanatig mozdulatlan volt minden, gép és ember egyaránt. Csak a szél kergette az őszi esőtől terhes, alacsonyan járó felhőket a Tisza másik oldalára. A hirtelen csend ideges, víz fölötti cikázásra kényszerített egy sirályt. Aztán hatalmas dübörgéssel lecsúszott a hajó a vastag gerendákon és magasra tolta maga előtt a víztömeget. A munkások néhány lépést tettek a parton a folyó felé, mintha a vízbe csúszott hajót akarnák visszatartani. Csak ketten maradtak a helyükön: az asszony és a férfi. Szinte észrevétlenül, s láttam, akaratlanul megfogták egymás kezét. Vincze Pál hajókovács, brigádvezető a lassan megnyugodó hatalmas vastestet figyelte a vízen, melynek tehetetlenségét apró motorcsónakok használták ki, és belebelecsúszva kötélre fűzték és vonszolták, és taszigálták. Vincze Pálné született Nagy Anna, hegesztő és a hajókovácsbrigád tagja pedig felfelé nézett. Szeme, mintha napfényt keresne a hangtalanul tova iramodó felhők között, a magasba ijesztett sirály repülését követte.

A népművészetéről híres Tápéról

kevesen tudják, hogy ott van a Tisza egyetlen műhelye, hajójavító üzeme. Így hát hajóépítő, hajójavító szakmunkások is lakják a falut. Vincze Pálék is tápéiak, s szinte szüleiktől örökölték ezt a szakmát.

— Majdnem az egész familia itt dolgozott vagy dolgozik — mondta egyik beszelgetésünk alkalmából az asszony.

VÍZRE BOCSÁTÁS TAPÉN

(ENYEDI Z. FELV.)

A készülő uszály gyomrában, villanyhegesztő fénye mellett állt. Ugyanúgy öltözve, mint a férfiak; de fekete haját piros pettyes kendő takarta. Mint valami hatalmas, állandóan izzó tüvel, a hegesztőpisztollyal és a hozzá használt cérnával, a vashuzalból készült elektródával „varrta” egymáshoz a hatalmas ecéllemezeket, sokáig. Aztán váratlanul abbahagyta. Kihuny a kékes fény. Az asszony leeresztette arca elől a szemét védő pajzsot.

— Röntgen alá dolgozom — mondta. — Tudja, mit jelent ez? A varratokat, a vasat átvilágítják. A múltban, gyerekkoromban a szegény emberre nem jutott annyi fény, hogy megvédjék a betegségtől. Most meg még a vasat is...

S egy villanásnyi csend után:

— Apám, aki itt dolgozott, azt mondta, hogy a munkásember olyan, mint az uszály. Az uszályoknak nincs nevük, mint a hajóknak, csak számuk. Pedig külsőre olyanok, mint a hajók, csak szélesebbek, alacsonyabbak. Az uszályok terhet szállítanak hatalmas hombáraikban, s karvastagságú kötelekre fűzve haladnak a vontatóhajók nyomában. Nincs önálló létük, független életük. Az uszály a vízi utak névtelen teherhordója. Igaza volt apámnak. Ha visszagondolok, valóban ilyen volt az életünk...

A férj, az alacsony, csupaizom hajókovács bólogatott, amíg az asszony beszélt. De aztán átvette a szót. Halk, rekedtes hangját csak néha szakították meg az asszony közbeszólásai. És a mozaikból kialakult előttem ennek a két embernek a hasonló, sok esetben egyforma, később pedig a közös sorsa, élete. Tápén születtek mindketten, gyermekkoruk óta ismerik egymást.

...A tizenhét éves Vincze Mukka Pál (Tápén kinek nincs a vezetéknévén kívül megkülönböztető neve is?) lakatosinasként kerül a hajójavitóba. Szerszámokkal, hajókkal, emberekkel és pofonokkal ismerkedik...

...Néhány évvel később egy búcsú forgatagában a varázslatos körhintánál találkozik Nagy Bencze Annával (Tápén kinek nincs a vezetéknévén kívül megkülönböztető neve is?), akit befizet egy menetre. A körhinta tövében egy matróztrikos zenész réztrombitáján keringőt játszik, a lábával pedig dobol...

...Ezerkilencszáznegyvenhétben a lány elhagyja a nevét, Vincze Pálnénak hívják ezután. De az asszony nem marad sokáig a háztartási munkánál. Ahogy ő mondja, vonzotta őt mindig a vas...

...Ezerkilencszázötvenegyben segédmunkás a hajójavitóban. Aztán a férjével együtt elvégzi a szakmunkás-tanfolyamot. Együtt dolgoznak, együtt tanulnak. S most egy brigádban dolgoznak...

Együtt nőttek emberré, együtt lettek vasas szakmunkássá.

— Tudja-e — nézett rám az asszony —, hogy mennyivel jobban ismerjük, becsüljük egymást, egymás életét, egymás munkáját azóta? Mert ez igen fontos...

Hirtelen elhallgatott és a férjére nézett. Tisztán hallottam a hegesztődinamók zümmögését, zúgását. És ekkor, mintha csak rákérdeztem volna, mintha csak én akarnám, megszólalt a hajókovács, és a máról beszélt:

— Anyagi gondunk nincs. Együtt van a pénz a házra.

— De hiszen van saját házuk... — vetettem közbe.

— Nagyobb kell, tágasabb — világosított fel az asszony. — Fürdőszobát akarunk és egy olyan szobát is, ahol elférnek a könyvszekrények.

Fürdőszoba és könyvszekrény.

— És ha a ház is meglesz — mondta a hajókovács —, akkor pedig utazni fogunk, világot látni. De nem hajóval — kacsintott a feleségére —, hanem vonattal. Mert hajóról keveset látni. A víz színe mindig alacsonyabban van, mint a part, ahol az emberek élnek.

— Hát ez már nem amolyan „uszályélet” — mondtam az asszonynak —, mint

amiről nekem beszélt. A maguk élete már egyáltalán nem hasonlít az uszályok tehetetlenségéhez, önállótlanységához.

A férfi, válaszolt helyette:

— De ma már az uszályokat is úgy építjük, hogy motor kerül beléjük. Hajtógépet kapnak. Nincs szükségük arra, hogy vontatóhajóra várjanak, ha menni akarnak, s nem kell a hajók nyomában, ösvényén járniok. Ezeknek az uszályoknak talán már a névét is meg kellene változtatni.

Csak az a baj — vette vissza a szót az asszony —, hogy nem élhettünk így hamarabb. Nézze csak — vetett rám egy pillantást —, megbetegszünk, megöregszünk, mire meglesz mindenünk. Itt, a sólyatéren a szél és a fagy kihúti az embert. Hiába járunk meleg fürdőbe minden évben. Valahogy úgy kellene be rendezni az életet, hogy az ember fiatalon is jól élhessen. Fiatalon is — tette hozzá még egyszer. — Hogy gyorsabban juthassunk el a saját házig, új bútorig, ruháig meg az utazásig. Ne kelljen egy egész életet várni rá...

A sólyatéren új hajó készül. Uszály, aminek már hajtómotorja is lesz. Vincze Pálné hegesztő igazít valamit a hegesztőpisztolyon. Vincze Pál hajókovács, brigádfőnök segít neki. Háttal állnak nekem. Ha az asszony fején nem volna piros pettyes kendő, nem tudnám megkülönböztetni őket.

ORAVEC JÁNOS

MIÉRT JÁTSZIK?

Sokszor és sok helyütt elhangzik, hogy új szakaszába lépett a népművelés: hagyományos területei vagy kissé háttérbe szorultak — kiegészítő jellegűvé váltak —, vagy céljukban, tartalmukban megváltoztak. A viták középpontjában leginkább a műkedvelő mozgalom áll, amelyet a televízió gyors terjedése komoly választásra kényszerített. A kínálat két lehetőség: szűkebb, lokális feladatokat ellátásával (üzemek, tanyák felé fordulva) dacolni a technikai közlésmódok tömeghatásával, vagy belterjes szakköri tevékenységgel korszerű műveltséget nyújtani az együttesek tagjainak, és a szerzett ismeretek birtokában művészeti kísérletekre vállalkozni.

A járható út

Nyilvánvalóan az utóbbi út — esetleg a kettő összekapcsolása — felel meg a népművelés korszerű követelményeinek, amely a mindenáron való szórákkoztatás helyébe a szocialista ember személyiségének, tudatának, erkölcsének és ízlésé-

nek a formálását állítja. S hogy ez az út járható: bizonyítják a nem kampány szülte irodalmi színpadok produkciói, a dramaturgiai munkára is vállalkozó színjátszó együttesek, a hivatásos filmművészetre is egyre nagyobb hatást gyakorló amatőr filmesek.

A népművelési tevékenység hivatalos irányítói, már több mint egy évtizede, e felé az elmélyült szakköri munka felé igyekeznek terelni az öntevékeny művészeti együtteseket. Néhány megyében pedig már konkrétan is kidolgozták azt a belső nevelési tervet, amelynek az a célja, hogy „minden műkedvelő egyben minden művészet értőbb közönsége is legyen”.

Mi ezúttal csupán egyetlen területtel: az öntevékeny színjátszó mozgalommal kívánunk foglalkozni, és igényeinket is szűkebbre szabjuk. Nem tételezünk fel más művészeti ágak megismerését is célzó szakköri munkát. Csupán arra szeretnénk választ kapni: sikerült-e a szabad estéiket próbamunkára áldozó embereknek közelebb kerülni a drámairodalom-